

Misstänkts rätt till insyn vid frihetsberövanden

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2013/14:157 Miss-tänkts rätt till insyn vid frihetsberövanden.

I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden. Regeringen föreslår bl.a. att det ska finnas en ovillkorlig rätt för den som är frihetsberövad att ta del av de omständigheter som har betydelse för beslutet om anhållande. Att den som häktats har motsvarande rätt i förhållande till beslutet om häktning ska framgå av rättegångsbalken.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2014.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen, och utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Bakgrund	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Misstänktas rätt till insyn vid frihetsberövanden	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	6
Propositionen	6
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	7

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Misstänkta rätt till insyn vid frihetsberövanden

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1989:152) om underrättelseskyldighet m.m. när utlänningar är berövade friheten,
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:157 punkterna 1–3.

Stockholm den 15 april 2014

På justitieutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ewa Thalén Finné (M), Kerstin Haglö (S), Anti Avsan (M), Christer Adelsbo (S), Jan R Andersson (M), Elin Lundgren (S), Johan Pehrson (FP), Arhe Hamednaca (S), Patrick Reslow (M), Maria Ferm (MP), Caroline Szyber (KD), Richard Jomshof (SD), Lena Olsson (V) och Mattias Jonsson (S).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Den 30 november 2009 antog Europeiska unionens råd en resolution om en färdplan för att stärka misstänkta eller åtalade personers processuella rättigheter vid straffrättsliga förfaranden (EUT C 295, 4.12.2009, s. 1). Som ett led i den färdplanen antog Europaparlamentet och Europeiska unionens råd den 22 maj 2012 direktivet 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 142, 1.6.2012, s. 1). Direktivet innehåller minimiregler som ska garantera att en misstänkt informeras om sina processuella rättigheter och om anklagelsen som riktas mot honom eller henne. Det innehåller också minimiregler om rätten för en misstänkt att få tillgång till material som rör målet. Direktivet, som trädde i kraft den 21 juni 2012, ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 2 juni 2014.

Ärendet och dess beredning

I propositionen föreslår regeringen de lagändringar som behövs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden. Regeringen föreslår bl.a. att det ska finnas en ovillkorlig rätt för den som är frihetsberövad att ta del av de omständigheter som har betydelse för beslutet om anhållande. Att den som häktats har motsvarande rätt i förhållande till beslutet om häktning ska framgå av rättegångsbalken. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2014.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Misstänkts rätt till insyn vid frihetsberövanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen de lagändringar som behövs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden. Regeringen konstaterar att det krävs ett fåtal lagändringar och ett antal förordningsändringar för att genomföra direktivet i svensk rätt. I övriga delar uppfyller gällande rätt åtagandena i direktivet.

Regeringens förslag syftar till att öka rättssäkerheten och förutsebarheten för den som misstänks för brott.

Regeringen föreslår i propositionen att en utlänning som frihetsberövas med anledning av misstanke om brott ska få skriftlig information om sin rätt att få sitt hemlands konsulat underrättat om frihetsberövandet. Informationen ska ges på ett språk som den misstänkte förstår och han eller hon ska ha rätt att behålla den skriftliga informationen så länge frihetsberövandet varar. Regeringen föreslår vidare att det ska regleras i rättegångsbalken att den som anhålls eller häktas ska ha rätt att ta del av de omständigheter som ligger till grund för beslutet om anhållande eller häktning. Vidare föreslår regeringen att det ska anges i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att sekretess inte innebär någon begränsning i denna rätt. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2014.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att de föreslagna lagändringarna behövs för att genomföra direktivet om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden. Utskottet delar regeringens bedömning att de föreslagna lagändringarna kommer att öka rättssäkerheten och förutsebarheten för den som misstänks för ett brott.

Propositionen har inte lett till något motionsyrkande eller några andra invändningar under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att regeringens lagförslag är ändamålsenligt utformat och att det bör antas. Utskottet föreslår därför att riksdagen antar de lagförslag som lämnas i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:157 Misstänkta rätt till insyn vid frihetsberövanden:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1989:152) om underrättelseskyldighet m.m. när utlänningar är berövade friheten.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om rättegångsbalken
dels att 23 kap. 18 § ska ha följande lydelse,
dels att det i balken ska införas en ny paragraf, 24 kap. 9 a §, av
 följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.
18 §²

Då förundersökningen kommit så långt att någon skäligen misstänks för brottet, *skall han*, då han hörs, underrättas om misstanken. Den misstänkte och hans försvarare har rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, ta del av *vad* som har förekommit vid undersökningen. De har vidare rätt att ange den utredning de anser önskvärd och i övrigt anföra *vad* de anser nödvändigt. Underrättelse *här om* skall lämnas eller sändas till den misstänkte och hans försvarare, varvid skäligen rådrum *skall beredas dem*. Åtal får inte beslutas, innan detta har skett.

På begäran av den misstänkte eller hans försvarare *skall* förhör eller annan utredning äga rum, om detta kan antas vara av betydelse för undersökningen. Om en sådan begäran avslås, *skall* skälen för detta anges.

Innan åklagaren beslutar i fråga

När förundersökningen *har* kommit så långt att någon skäligen misstänks för brottet, *ska den misstänkte*, då han *eller hon* hörs, underrättas om misstanken. Den misstänkte och hans *eller hennes* försvarare har rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, ta del av *det* som har förekommit vid undersökningen. De har vidare rätt att ange den utredning *som* de anser *är* önskvärd och i övrigt anföra *det som de* anser *är* nödvändigt. Underrättelse *om detta* ska lämnas eller sändas till den misstänkte och hans *eller hennes* försvarare, varvid *de ska ges* skäligen rådrum. Åtal får inte beslutas innan detta har skett.

På begäran av den misstänkte eller hans *eller hennes* försvarare *ska* förhör eller annan utredning äga rum, om detta kan antas vara av betydelse för undersökningen. Om en sådan begäran avslås, *ska* skälen för detta anges.

Innan åklagaren beslutar i fråga

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 142, 1.6.2012, s. 1, Celex 32010L0064).

² Senaste lydelse 1987:747.

om åtal, får han hålla ett särskilt sammanträde med den misstänkte eller hans försvarare, om detta kan antas vara till fördel för åtalsbeslutet eller för sakens fortsatta handläggning i övrigt.

om åtal, får han *eller hon* hålla ett särskilt sammanträde med den misstänkte eller hans *eller hennes* försvarare, om detta kan antas vara till fördel för åtalsbeslutet eller för sakens fortsatta handläggning i övrigt.

I fråga om rätten för den som anhålls eller häktas att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen gäller även 24 kap. 9 a §.

24 kap.

9 a §

Den som anhålls eller häktas har rätt att ta del av de omständigheter som ligger till grund för beslutet om anhållande eller häktning.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2014.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:152) om underrättelseskyldighet m.m. när utlännings är berövade friheten

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1989:152) om underrättelseskyldighet m.m. när utlännings är berövade friheten att 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om en utlänning berövas friheten efter beslut av en myndighet, *skall* den som ansvarar för verkställigheten av beslutet på begäran av utlännings utan dröjsmål underrätta hans hemlands konsulat om frihetsberövandet *samt* vidarebefordra meddelanden från honom till konsulatet.

När en utlänning har berövats friheten *skall* han utan dröjsmål upplysas om sin rätt att begära att konsulatet *skall* underrättas om frihetsberövandet och om sina möjligheter att få meddelanden till konsulatet vidarebefordrade.

Föreslagen lydelse

1 §

Om en utlänning berövas friheten efter beslut av en myndighet, *ska* den som ansvarar för verkställigheten av beslutet på begäran av utlännings utan dröjsmål underrätta hans *eller hennes* hemlands konsulat om frihetsberövandet *och* vidarebefordra meddelanden från honom *eller henne* till konsulatet.

När en utlänning har berövats friheten *ska* han *eller hon* utan dröjsmål upplysas om sin rätt att begära att konsulatet *ska* underrättas om frihetsberövandet och om sina möjligheter att få meddelanden till konsulatet vidarebefordrade. *Om en utlänning har berövats friheten med anledning av misstanke om brott, ska en sådan upplysning lämnas skriftligen på ett språk som han eller hon förstår. Han eller hon har rätt att behålla den skriftliga informationen så länge frihetsberövandet varar.*

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2014.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 142, 1.6.2012, s. 1, Celex 32010L0064).

3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att 10 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

3 §

Sekretess hindrar inte att en enskild eller en myndighet som är part i ett mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen, tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet. En sådan handling eller ett sådant material får dock inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådana fall ska myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda.

Sekretess hindrar aldrig att en part i mål eller ärende tar del av dom eller beslut i målet eller ärendet. Inte heller innebär sekretess begränsning i en parts rätt enligt rättegångsbalken att få del av alla omständigheter som läggs till grund för avgörande av mål eller ärende.

Sekretess hindrar aldrig att en part i *ett* mål eller ärende tar del av *en* dom eller *ett* beslut i målet eller ärendet. Inte heller innebär sekretess *någon* begränsning i en parts rätt enligt rättegångsbalken att få del av alla omständigheter som läggs till grund för avgörande *i ett* mål eller ärende.

Om det i lag finns bestämmelser som avviker från första eller andra stycket gäller de bestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2014.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 142, 1.6.2012, s. 1, Celex 32010L0064).